

Askeri Tarih Nedir?

Stephen Morillo, Michael F. Pavkovic, Çev. Kemal Özdil

İzmir, Isık Yayınları, 2020, 224 sayfa, ISBN: 978-605-9018-85-2

Kasım BİLİCİ*

Askeri tarih, temeline savaşları konu alır, ama salt bir savaş doktrini üzerinden alanın sınırlarını çizmek kitabın yazarları için kabul edilebilir bir bakış açısını ihtiva etmiyor. Savaşları konu almasının yanında savaşa varmadan edinilen askeri fraksiyonların tümü hatta savaş sonuçlarının analizleri ve savaş (sanatı veya bilimi) stratejilerinin *nasıl ve ne kadar iyi yürütüldükleri* ile ilgileniyor. Bu noktada lider pozisyonunda olanların verdikleri kararlar, kararları uygulamaya geçiren kurumlar, bu kurumlarda görev alan birey veya grupların fikir dünyalarını şekillendiren dini veya ideolojik düşünce yapılarından herhangi birine odaklanmak, askeri tarihin kapsamı alanına girebilir. Öte yandan her türlü toplumsal yapı, kültürel olgular, ordunun nasıl kurulduğu ve savaşma biçimleri, toplumla nasıl etkileşim içinde olduğu konusunda bilgi verir. Dolayısıyla askeri olan ile toplum arasındaki ilişki karşılıklı olarak birbirini beslemek zorundadır. Tarihi saiklerle desteklenen bu görüş gösteriyor ki askeri tarih çalışmak *savaş sevici* olmayı gerektiren bir durum değildir. Aksine savaşın yol açtığı toplumsal kargaşaların analizini yaparak insanlık adına faydalı olduğu söylenebilir.

Tarihin tüm alanlarında olduğu gibi askeri tarih alanında da tarihçiler tematik analiz ve salt yorum arasında kalırlar. Tarih geçmişin herhangi bir dönemi hakkında öykü anlatmaktır. Bir olayı birincil kaynaktan olduğu gibi anlatmayı tarih saymak zordur: Bu tarz bir anlatı “*geçmiş zamanlar hakkında bize*

---

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı,
kasimbilici1349@gmail.com

ne söylediğini hiç anlamaya çalışmadan antik nesnelere toplamakla eşdeğerdir.” Yani tarihi bir çözümleme yapılmadan oluşturulan anlatı, antikacılık yapmak gibidir. Oysaki tarih geçmişteki kaynağın ne söylediğini analiz etme işidir. Bu nedenle salt bir savaş tarihi değil, askeri kurumların “siyaset, iktisat, toplum, doğa ve kültür ile çeşitli kesişimlerinin şekillendiği, her türlü incelemeyi de kapsayan geniş bir askeri tarih tanımına ulaşırız.”

Kitabın ilk bölümünde askeri tarih alanının sınırları bu şekilde çizilirken, ikinci bölümünde askeri tarih yazımının geçmiş nüvelerinin izi sürülüyor. Eski Mısır, Sümer, Çin gibi medeniyetlerde yazının veya yazı formunda işlenen hiyerogliflerin büyük bir kısmı kral menkıbelerine dayanır. Bu metinler *askeri odaklı* anlatıları simgeler. Sözlü olarak savaş öykülerinin kuşkusuz kral menkıbelerinden önce de var olduğu tahmin ediliyor. Fakat bu tür ile ilgili sadece yazılı olanlarını biliyoruz. Homeros’un İlyada’sı bu türün öncü örneklerinden biridir. Yine de bu bahsedilenlerin hiçbiri modern askeri tarih metinleri için önemli bir kaynak hüviyeti taşımaz. Bunun temel nedeni kralların propagandasını yoğun olarak yapmaları görülmektedir. Modern askeri tarih yazımı ile ilgili kaynak sağlayan ilk metinler, MÖ beşinci yüzyılda Yunanlılar ile başlar. Yunanistan’ın siyasi ve felsefi alt yapısı askeri tarih yazımında da kendisini göstermiştir. Kent devletlerinin birbirleri ile savaşları ve Perslere karşı birleşip onları bozguna uğratmaları bu toplumun askeri saiklerinin ne kadar gelişmiş olabileceği ile ilgili bilgiler vermektedir. Romalılarda da benzer bir illüstrasyon hakimdir, fakat Romalılar savaşı Sezar’ın hegemonyasının ve perspektifinin etkisiyle *generalin aklının hükmettiği düşünsel bir sanat* olarak değerlendirmişlerdir. Ksenefon, Tukidides, Herodotos, Polybius gibi Yunan düşünürlerin aksine Sezar, savaşta bütün olayı bitiren kendisi (general) olduğu savı ile yazınsal sistemin gelişmesini etkiler. Sezar’a göre askerler sadece onun emri altındaki hizmetlilerdir ve vasıfları kendilerine söyleneni yerine getirmekten ibarettir. Bu sebeple savaşta zaferin de yenilginin de tek sorumlusu general olarak kabul edilen bir yazın sistemi hâkimdir. Çin için de modern askeri tarih yazımı M.Ö. beşinci yüzyıl olarak değerlendirilir. Hanedanlıklar arasındaki mücadeleler, Konfüçyüs ve diğer felsefe okullarındaki düşünce ekollerinin etkisiyle askeri tarih düşüncesi şekillenmiştir. Ortaçağ Avrupa’sında ise kilise mensuplarının tarih yazımı konusunda baskın olduğu görülmektedir. Bizans da ise aynı dönem imparatorlar ve komutanlar askeri elkitapları üretimini teşvik ederek modern yazıcılığa katkı sağlamışlardır. Daha geç dönemlerde aydınlanma çağı ile birlikte gelen düşünce akımları çerçevesinde askeri tarih daha formel bir biçim kazanmıştır.

Uzun bir geçmişe sahip olan bu alan *profesyonel askeri eğitim dalı* olarakta işlev görmüştür. Askeri tarih, biçimsel anlamda kitap, makale vb. yazınsal formların dışında *televizyonda, filmlerde, milli parklarda* gitgide canlanmaktadır. Değişen dünya şartları gereği daha çok görsel materyale dönüşen askeri tarih, toplum için farklı bir albeniye sahiptir. Askeri tarihin kaynakları doğrudan geçmişin malzemesi olan bulgulardır. Yazılı veya görsel olabilen bu bulgular sayesinde toplum nezdinde ki tarih algısı şekillenebiliyor. Geçmişin olay ve olgularının rasyonel bir düzlemde değerlendirilmesi, analiz edilip çözümlenmesi gibi tarihsel imgeler gelecek tasavvuru yapmada fikir kırıntıları üretebilmektedir.

Bu noktada askeri tarihin geleceği ile ilgili küresel barışı korumaya yönelik çıkarımlar yapılması yanlış olmaz. Dünya genelinde artan terörizm sorunu, politik bir takım algılara ya da dini ve kültürel çatışmaları tetikleyecek ölçüde evrime sebep olmuş durumdadır. Bu tarz çatışmalar daha fazla terör sorunu ile mücadele edilmek zorunda kalınacağına işaret olabilir. Askeri kurumlar bu tarz *gayri nizami* oluşumlara karşı farklı refleksler geliştirmeye muktedir gibi görünüyor. Değişen durumlar küreselleşmenin etkisiyle belli bir bölgeyi değil tüm dünyayı etkiler ölçüde yapılabilir. Örneđin Çin ile Tayvan arasında meydana gelen bir savaşta kimyasal hasara yol açabilecek mühimmatların kullanımı iklim sorunu, sivil ölümleri, doğal hayatın tahribatı gibi sorunlara neden olabilir. Bu gibi senaryoların gerçeklikten uzak kalması açısından askeri tarihin geleceğini öngörüp, önlemler alınmasına vesile olmak dünyanın geleceği açısından oldukça önemlidir.

Kitabın genel muhtevası *askeri tarih nedir?* sorusuna kapsayıcı bir cevap üretme gayesi taşımaktadır. Askeri tarihe bir giriş, askeri tarih yazımı, kavramsal çerçeveler, güncel ihtilaflar, askeri tarih yapmak, askeri tarihin geleceği gibi altı ana başlık altında konuya açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Temel kapsam alanı Amerika ölçeğinde öğrencilere bu alanı tanıtmaktır. Bu sebeple yerel birçok unsurdan da bahsedildiğini görmek mümkündür.